

BAROMFIAK

BAROMFITENYÉSZTÉSI SZAKLAP.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET BAROMFITENYÉSZTÉSI SZAKOSZTÁLYÁNAK HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN HÓ ELSEJÉN.

Előfizetési ára: Egész évre 2 frt.

Szerkeszti: SZILASSY ZOLTÁN,
az országos magy. gazdasági egyesület ügyvezető titkárja.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, üllői-út
(Köztelek).

Az országos magyar gazdasági egyesület és a baromfitenyésztési szakosztály tagjai tagdíj fejében és a „Köztelek“ előfizetői ingyen kapják.
A baromfitenyésztési szakosztály tagdíja egész évre 4 frt. — Az orsz. magy. gazd. egyesület tagdíja egész évre 10 frt. — A „Köztelek“ előfizetési ára egész évre 10 frt.

Tartalom:

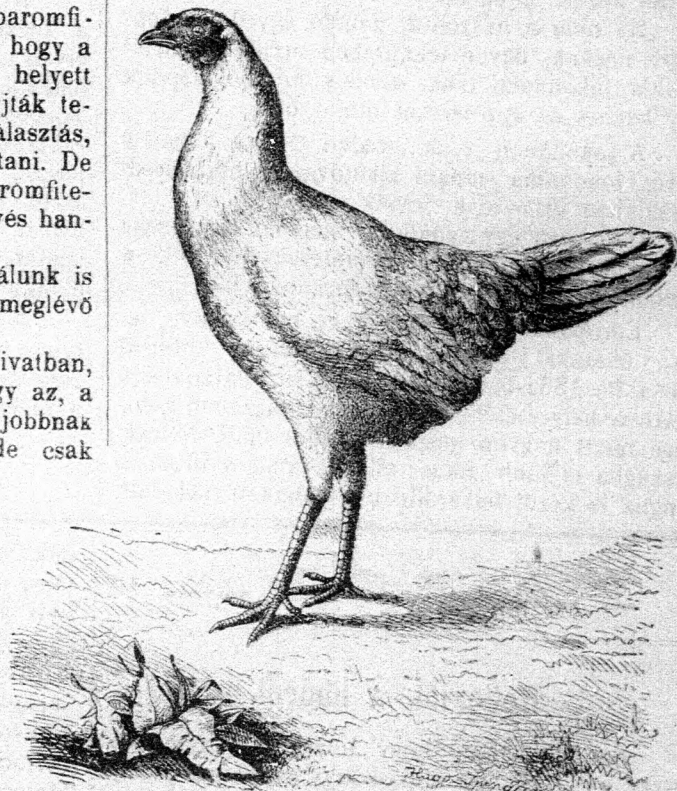
A jokohámai tyuk. <i>M. Gy.</i>	Oldal	33
Hazai baromfitenyésztésünk és a létesítendő fővárosi vásárcsarnokok		34
Tárca. Reflexiók a libáról. <i>Adácsi.</i>		34
Egy immunis madár.		36
Vegyesek.		36
Agygyulladás mérgezés következtében — A fogoly a mezőgazdák szolgálatában		36

Olvasóinkhoz.

A „Baromfiak“ jelen száma elkészült, jut olvasóinkhoz, mert a szerkesztő a f. év nyarán hosszabb tanulmányi utat tett az északamerikai Egyesült-Államokban stábillitében a szerkesztés teendőit másra nem ruházhatta. Utazása közben a baromfitenyésztés ügyeire kiváló figyelemmel volt és ebbeli

Jokohámai kakas.

Jokohámai jérece.

hazai viszonyainkra is érdekes tapasztalatait e lapok legközelebbi számaiban fogja ismertetni. Az augusztus havi szám elmaradása és a szeptemberi szám elkészése miatt a t. olvasók rövidséget nem fognak szenvedni, mert a szerkesztőségnek gondja lesz rá, hogy ezek kárpótlásul október hóban egy szám helyett kettőt adjon ki. Az akaratlan mulasztásért az olvasóközönség elnézését kéri

a szerkesztő.

A jokohámai tyuk.

A baromfitenyésztés gazdasági fellendülésének egyik legnagyobb akadálya, hogy — ritka kivétellel — mindenki, a ki kedvvel foglalkozdik a baromfitenyésztéssel, nem annyira a jó, mint a szép baromfi iránt lelkesedik.

Nemcsak a földbirtokos, a ház urnője ad sokat arra, ha a vezetése alatti baromfiudvarban mennél szebb, mennél ritkább baromfi szaladgal, hanem meg a módosabb parasztasszony is szívesen áldoz valamit, hogy csak az ő udvarában is legyen néhány nem közönséges tyuk, olyan, a minő nincs mindenkinek.

A szép utáni vágy a baromfitenyésztésben igaz, hogy folyton ébren tartja az állattenyésztés ezen ága iránti lelkesedést, de másrészt akadály a az okszerű, gazdaságos tenyésztésnek.

Nemországban is, Ausztriában is a baromfitenyésztők rég tudatára ébredtek annak, hogy a mindenféle idegen fajták próbálgatása helyett sokkal okosabb volna a közönséges tájfajták tenyésztését felkarolni, ezeket tenyész kiválasztás, esetleg keresztezési kísérletek által javítani. De hiába! A szép után való törekvést a baromfitenyésztők köréből a hasznos iránti törekvés hangztatásával kiirtani nem lehet.

S így vagyunk mi magyarok is. Nálunk is a külföldi fajták felkapása elnémitja a meglévő hazai anyag javításának hangztatását.

Ma az egyik idegen fajta van divatban, holnap a másik. S az a különös, hogy az, a melyik divatban van, egyszersmind a legjobbnak s a leghasznosabbnak is kürtöltetik, de csak

mányos vagy mint közönségesen mondják a speditör nemcsak tyukokkal, hanem tojásokkal is beállított, még a vasut zakatolása sem zavarta a két tyukot, hivatásukat az uton is teljesítették, hogy jó renomméval állítsanak be új gazdasszonyukhoz.

A jó renommé meg is volt mindjárt, habár a tojások nem voltak sem 80, de még 70 gr.-osak sem, mint a minőknek őket a hír mondja, sőt még valamivel kisebbek voltak a közönséges tyuk-

tojásnál is. — De se baj, a szegény állatok nagy uton voltak, azután meg fiatalok, majd lesz később 80 gr-os tojás is.

De ezt most már nehezen érjük meg; a 20-ik tojásig sem vitte fel a két állat: mindkettő gregarinózisba esett; az egyik szerencsésen ki is mult, a másik most járja a véget.

Szép fajta nagyon a Plymouth-Rocks, azt meg kell adni, meg azután olyan szelid, mint a bárány. A jövevények mindjárt otthon érezték magukat, nem berzenkedett a kakas sem, ha feléje közeledett az ember úgy, hogy nem csoda, ha a Plymouth-Rocks-ot hamar megszeretik.

De hiába! Nem hozzánk való, a mi meglátszik már a kicsinyek fejlődésén. — A csibék folyton kuporognak, nőni nem igen nőnek; egy közönséges, hasonló korbelti csirke fürge gavallér hozzájuk képest.

A jokohámai tyukról akarok írni s ime eddig a cikk címén kívül mást nem írtam róla.

Hogy ennyire elkalandoztam, annak oka az, nehogy azt higgye az olvasó, miként én, ha a

Szoroság)
yösebben ismert min-
nt: különböző rend-
kapáló gépeket ta-
i, repce és kalászo-
lességben és minden
száló és Marokra
talajra, nehezebb és
b neme e gépeknek
és kaszáló-gépver-
tembe vételével ké-
szerűség, tartósság s
téren eddig létezőt.
regyházán különösen
is kitünően hasz-
víteli lögregelyét,
mütrágya-szórót,
gépeket, szeeska-
olajpogácsa-törőt,
cseplő-garnitúra-
ségét azonban a
sorvetőgépek
helyet foglaljuk el
a tökéletesség ne-
armely más gyárt-
tt nem drágábbak,
czég gyártmányai-
sorvetőgépünk a
gyi sorvetőgépünk
észetesen a síkon is
ról le, valamint
or és állító-csavar
elylyel egyformán
erétől a lóhábog,
vagy fogaskereket
ákkal láttatnak el,
huzását és a vető-
ovábbá szabályoz-
jen a csorosziya a
díj: cs. kir. föld-
állítás Kolozsvár:
gazdasági kiállítás
Prága: Első díj
sorvetőgépek nagy
ál:
országban, ki fenti
let:
esy-ut I.
nagasabb
finomabb
téli posztót
heviot, női-
alamin posz-
nyel czétra
gjobb és tartós
és legkisebb
ben magáno-
tánvételrel
szálit
Z MÓRICZ
szab. szövet-
gyári raktára
(Brünn).
mentesen.
en
18.

Magyarország évi kivitele baromfiból és hozzátartozókból már 1891-ben meghaladta az évi 23 millió forintot. Ha tekintetbe vesszük, hogy hazánkban a forgalom mérvével arányban álló központi kiviteli baromfivásár sehol nincs és tekintetbe vesszük a fő- és székváros speciális helyzetét, mely szerint Bécshez való közelségénél fogva hivatott, hogy itt egy központi baromfivásár-csarnok és tojáskereskedelmi csarnok létesítsék, hogy világpiacra legyen Magyarország e gazdasági ágának kiviteli tekintetekben is, a vásárcsarnok-intézményt e célra a legalkalmasabbnak kell tartanunk.

Az országos magyar gazdasági egyesület említett memorandumában az indokok egész láncolatát sorolta fel, rámutatott azon akadályokra, arra a nehézségre, mely útjában áll a magyar baromfitenyésztők által évenként már produkált e nemű czikknek kellő értékesítésének.

E memorandumban egy központi vásárcsarnok, tojás kereskedelmi csarnok, baromfitisztító és vágó-helyiség tervezete is körvonala az intező köröktől függ, hogy miként létesítik azt, hogy egyáltalában létesítik-e azt akként, a mint az orsz. magyar gazdasági és vele együtt a termelőközönség óhajtja.

De ha a vásár árucsarnokot létesítő főváros nem is veszi tekintetbe a baromfitenyésztők érdekeit, magának a fogyasztó fővárosi közönségének érdeke megkívánja, hogy a baromfi-vásárcsarnok, de főleg a baromfivágó- és tisztító-helyiségek létesítésének, mely utóbbi hatósági felügyelet alatt állván, létesítése által mintegy 200,000-nyi lélekből álló munkásnépnek egyik üdvös és rég érzett szüksége elégtételt ki. — A újvásártér és istvántéri piacokon ugyanis árulnak helyi és vidéki termelők tisztított baromfit, de ha tekintetbe vesszük, hogy a főváros területére évenként behozott baromfiak alig egy 25-öd része tisztított és leölt szárnyas, e behozatal nem áll arányban a főváros lakosságának nagy tömegét képező munkásosztály számával és épen azon körülmény, hogy a fővárosi piacokon nem örvend nagy kellendőségnek a tisztított baromfi, eléggé igazolja azon már többször hangoztatott állítást, hogy a főváros fogyasztó közönségének még azon része sem bizik az említett piacokon ártul e nemű czikknek jószágában és tisztaságában, a mely a munkásosztály nagy kontingenséből kerül ki, nem is említve azon fogyasztókat, a kik a fino-

mabb husu, nagyobb gonddal előállított és tisztított elsőrangú árut keresik.

Egészen másképen alakulnak az értékesítési viszonyok azon esetben, ha a baromfi-tisztítás hatósági felügyelet alatt eszközöltetik és szintén szigorú hatósági felügyelet mellett árusítatik el a vásárcsarnokokban.

A vásárcsarnoki intézmény rövid pár évi fennállása igazolni fogja ama feltevést, hogy a vásárcsarnoki intézményben legnagyobb jövője van a baromfitisztító- és vágóhelyiségeknek, már csak a folyton fokozódó és emelkedő husarak miatt is.

Felesleges dolog ezután arról beszélni, hogy a főváros közegészségügyi állapotára is befolyással bír, ha hatóságilag tiltatik, hogy magánosok baromfitisztítással és vágással iparszerűleg a saját telepükön foglalkozzanak, hanem a leülés a baromfivágó- és tisztító helyiségekben végeztessék. Vannak a fővárosban jelenleg büzös, piszkos, fertőzött udvarok, a hol a baromfiölést és tisztítást eszközlik az azzal iparszerűleg foglalkozók. E telepek nélkülöznek minden hatósági felügyeletet.

Ezen és más hasonló dolgokban keresendő tehát az, hogy a főváros fogyasztó közönsége nem viseltetik bizalommal a piacokon árusított leölt baromfi tisztasága iránt.

A tojáskereskedelmi csarnokra nézve az O. m. g. e. fent említett memorandumában részletes tervezetet terjesztett fel a főváros tanácsához. Magyarországból évente körülbelül 9—10 millió forint értékű tojás vitetik ki a külföldre. Mennyi volna a kivitelünk akkor, ha tojás-kivitelünk a vásárcsarnokok létesítésével együttesen rendezetnének akként, hogy egész bizalommal küldhetné fel úgy a torontálmegyei, vagy zalamegyei baromfitenyésztő eladó czikkjeit, mint pl. a fővároshoz közel lakó tenyésztő maga behozza kocsin vagy gyalogszerrel elárúsítás végett. Mert eltekintve az utóbbi időben alakult «Kiviteli és csomagzállítási részvénytársaság» sikeres működésétől (mely társaság tojás-kivittel is foglalkozik) elmondhatjuk, hogy tojáskereskedelmünk java részben maig is az országot beköborló ugynevezett «tyukászok» kezében van, kik meglehetősen poton aron vásárolják össze a tenyésztőktől az eladó tojás mennyiséget. Hogy e körülményből mi kára van a termelőnek, eléggé igazolja az, hogy míg a tyukászok a jó tojást kint a vidéken darabonként 1 krért, sőt még olcsóbban is szedik össze a termelőktől,

addig Budapesten a tojásárak jegyzésénél a minimum darabonként 2—3 kr, (téli időszakban 6—8 kr) az pedig tény, hogy a tojásnak a budapesti piacon csakugyan olyan nagy ára van, arról mindenki meggyőződést szerezhet. Ha a tenyésztő olyan helyzetben van, hogy a kész eladó árucikkjeit bizalommal küldheti fel a tojáskereskedelmi csarnokba elárúsítás végett s legalább is kétszerannyi összeget kap tojáskezelteért, mint a tyukász fizetni szokott érte, bizonyára nagyobb kedvvel tenyészt a baromfit és sokkal többet hajtó foglalkozásnak fogja tartani a baromfitenyésztést, mely még maig is a magyar mezőgazdaság egyik mostoha gyermeke.

Hogy nincs még az ország területén egy központi jelleggel bíró baromfivásár, ebből a hiányból kifolyólag milyen nagy vesztesége van a vidéki termelőnek (s milyen könnyen szerzett jövedelme van a házaló, tanyáról-tanyára járó kereskedőnek, kupecznek) azt az alábbi átlag-árakból láthatjuk.

Baromfiárak páronként számítva 1893. július hóban:

A budapesti piacon: csirke 80—1.40, hizlalt kacska 1.80—2.20, sovány kacska 1.40—1.80, hizlalt lud 4.50—5.20, sovány lud 3.50—4. frt.

Dunán túl: csirke 35—60 kr, hizlalt kacska 1—1.30, sovány kacska 80 kr—1 frt, hizlalt lud 2—2.50, sovány lud 1.60—2 frt.

Tiszán túl: csirke 30—50 kr, hizlalt kacska 1—1.20, sovány kacska 70—90 kr, hizlalt lud 2.50—3, sovány lud 1.40—1.60

Bács és Torontálmegyében: csirke 35—60 kr, hizlalt kacska 80 kr—1 frt, sovány kacska 60—80 kr, hizlalt lud 2—2.50, sovány lud 1.20—1.60.

Ezen az egyes városok piaci áraiból összeállított átlagárak szerint, míg a baromfikereskedő a szentesi piacon egy pár hizlalt kacskát 1 frt 20 krért vesz meg s azt felhozva a pesti piacra majdnem ugyanakkora összeget nyer rajta, mint a mennyit kapott a baromfiért a tenyésztő. Míg Csanád- és Bekésmegyében a tenyésztő a csirkét páronként 40—50 kron vesztegeti el, ugyanez aruért éppen kétszer annyit kaphatna a baromfi-vásárcsarnokban, a hová elárúsítás végett felküldené. Mag nagyobb az árkülömbözet az értékesebb baromfinál: hizott lud- és kacskánál, a mint ez a fentemlített átlagárakból kitűnik.

Világosan láthatjuk tehát e kimutatásból, hogy a közvetítő kereskedő sokkal több hasznot huz a baromfiból, mint a tenyésztő, a ki nagy

augurok és a brahmanok jóvendőgetéseikhez nagyban felhasználták Penelope bölcselő madarát, mellesontjából ma is szokásos a Márton napját követő hónapok időjárását megjóvendőlni, még pedig egy cseppet sem kisebb biztossággal, mint a boldogemlékezetű Szentgyörgyi-Weiss-ék cselekedték.

De hát mindefféle «meteoroprognózis» kis Miska ahhoz képest, a mit a luddal még produkálni lehet. Ha meg akarunk szabadulni valamely veszélyes vetélytárostól, egyebet sem kell tennünk, mint azt, hogy nedves kötéllel megfojtunk egy ludat s annak vérével a vetélytárs ajtaját beteckendezzük. Az eredmény? hogy daczára minden tuberkulinnak, menthetlenül el fog pusztulni tüdővészben.

De az sem utolsó dolog, hogyan tudják meg Szeged környékén dr. Laufenauser et consortes minden hypnotizáló hokus-pokusa nélkül, hogy ki mit gondol?

«Végy egy ludnyelvet és rakd az alvó mellére és ő el fogja beszélni minden titkát. Probatum est. Látni való ebből, hogy a lud nyelvének a diplomacziában is nagy hasznát lehetne venni, különben sem lévén ott hiza a «ludasoknak». — Mai nap ludasnak különben az olyan egyént szokták mondani, ki valamiben vétkesnek érzi magát.

Verbőczy «Tripartituma» ellenben azokat nevezi ludasoknak, kik hamis esküvés miatt a tanuvallomástól eltiltattak; a «Corpus juris hungarici» egyik magyarozója meg a ludas szót az ilyen emberek csacsckasága és megbízhatat-

lanságával (ab garulitateus et lubricam fidem) hozza vonatkozásba.

Hogy azonban a csacsckaság is néha jó gyümölcsöt érlel, kiténik abból, hogy Márton püspök népszerű alakja szoros vonatkozásban áll a lud gágogásával, mely elárulta Sabaria szerény szülőltjének rejtekhelyét, mikor elbujt a tisztelgők elől, kik Tours püspökévé kívánták tenni.

Azóta nagy nap Márton napja mind a ludakra, mind a barátokra nézve.

Jámbor német barátokra fogják e jókedvű kantust:

Herbei, herbei zur Martinsgans.

Herr Burghart mit den Bretzl jubilmus!

Herr Urban mit dem Flaschen cantemus!

St. Bartel mit den Würsten gaudeamus!

Mikor rágyujtottak e nótára, aligha gondolták, hogy a népszerű püspök alakja a germán nótának a Mártonnap lakomáknál egyszerűen örököse. A ludpecsenye különböző alakjaiban, az ekkor felszolgált új bor, nemkülömben a Mártonszarvas nevű izletes sütemény lényegben nem egyebek, mint régi pogányáldozati tárgyak, melyek közül pl. a szarvas az Osera istennő szolgálatában alkalmazott vizes szarvak utánzatai.

Mindenestre dicséretreméltó, hogy a keresztény papok nem üzentek irtó háborút annak a szép pogány gyakorlat tradíciójának, hanem azt lassankint céljaikra átváltoztatták, minek a nemes szárnyas tenyésztése csak hasznát vehette.

Már II. Bélának 1138-iki adománylevelében felsorolják azon időszakok, melyben a jobbágyok a prépostságnak járó 30 ludat beszolgaltatni tartoztak; illő dolog levén, hogy pünkösdkor vagy Szt. Margit napján fiatal liba, Márton napján pedig hizott lud disztise asztalukat. E jó példát nemsokára követte a nemesség is, mi abból is kitészik, hogy II. Urászól idejében szükségessé vált a jobbágyok baromfitartozmányait szabályozni, kik az 1414-ik évi törvény 19. §-a szerint pünkösdkor szintén egy fiatal libát, Szt. Márton napján egy vén ludat tartoztak az urasági asztal számára beszolgaltatni.

S a magyar gazdasszonyok? Azok közül «ki urát szereti, mint Jámborné» most is kalácsot gyur, libát is süt neki.

De azért aligha nem zokon vennék, ha az az ember hasonlatot tenne köztük és a liba közt.

Mind hiába, hogy Latium világhódító nepe a gondos háziasszony sirkövére nem azt vésette «növegyesületi választmányi tag», hanem a holdogult házi erényei, jelesen éberségének jelképezésében egyszerűen egy — ludat, az előítélet oly szívós természetű, hogy a lud minden erényei meg nem másíthatták a róla táplált kicsinylő telfogást.

Felek, hogy a mondáshoz képest «kár a ludra szénát vesztegetni», én is elmondhatom majd «oleam et operam perdidit» azon kísérletre a ludat rehabilitálni és recipiáltatni.

Adácsi bácsi.

